

Piotr Pogonowski

Wystawienie dalszych bankowych tytułów egzekucyjnych a stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Zagadnienia wybrane

I. Uwagi wprowadzające

Stosowanie przepisów prawa bankowego dotyczących bankowych tytułów egzekucyjnych napotyka na szereg trudności interpretacyjnych. Prawo to było przedmiotem licznych analiz orzecznictwa i doktryny.

Szczególnym zagadnieniem związanym z bankowym tytułem egzekucyjnym jest możliwość wystawiania przez banki, na podstawie art. 96 ust. 3 pr. bank., dalszych tytułów egzekucyjnych. Podobne, jak może się wydawać, zagadnienie reguluje art. 793 k.p.c., ustanawiający możliwość wydania przez sąd kolejnych tytułów wykonawczych. Powstaje więc wątpliwość, zwłaszcza na tle dotychczasowych wypowiedzi doktryny, czy te dwie normy: prawa bankowego i kodeksu postępowania cywilnego, przy porównaniu zakresu ich oddziaływania, są ze sobą w związku, a jeżeli tak, to czy można uznać normę prawa bankowego jako szczególną w stosunku do wskazanego przepisu kodeksu. Relacje przedmiotowych aktów prawnych rodzą także wątpliwości co do stosowania art. 788 k.p.c. w przypadku przejęcia banku, wystawcy bankowego tytułu egzekucyjnego, przez inny bank, a także szeregu zagadnień szczegółowych.

Próba odpowiedzi na tak postawione pytania jest celem niniejszego artykułu.

II. Bankowy tytuł egzekucyjny a tytuł wykonawczy

1. Bankowy tytuł egzekucyjny jest jednym z podstawowych przywilejów banków, które uzyskują znaczne ułatwienie w dochodzeniu swoich wierzytelności poprzez możliwość wystawienia przez bank-wierzyciela tytułu egzekucyjnego, z pominięciem np. drogi sądowej. Przepisy regulujące zasady wystawiania bankowego tytułu egzekucyjnego są normami odrębnymi w stosunku do unormowań kodeksu postępowania cywilnego. Jest to przywilej wyjątkowy, biorąc pod uwagę zasadę równości wobec prawa¹. Postępowanie w sprawie nadania klauzuli wykonalności, uregulowane w art. 776-795 k.p.c., z punktu widzenia spełnianej funkcji najczęściej określane jest jako wstęp do postępowania egzekucyjnego, a jego przedmiotem jest badanie, czy dokument przedstawiony przez wierzyciela ma wszystkie cechy tytułu egzekucyjnego i czy na jego podstawie może być prowadzona egzekucja. Rodzi się pytanie o relacje pomiędzy art. 793 k.p.c. a art. 96 ust. 3 pr. bank. W judykaturze i literaturze wyrażono pogląd, że art. 96 ust. 3 pr. bank. stanowi przepis szczególnie w stosunku do art. 793 k.p.c. w zakresie wystawiania przez banki bankowego tytułu egzekucyjnego². M. Bączyk zauważa, że jest to regulacja szczególna „przynajmniej z zakresie oceny potrzeby wystawiania kolejnych b.t.e.”³ Podkreśla się, że jest to pogląd trafny, gdyż art. 793 k.p.c. dotyczy tytułów wykonawczych oraz tych sytuacji, w których sąd

---

¹ Zob. co do zagadnień konstytucyjnoprawnych bankowych tytułów egzekucyjnych m.in.: M. Granat, T. Staranowicz, *Konstytucyjność instytucji bankowego tytułu egzekucyjnego*, [w:] *Ecclesia et Status. Księga Jubileuszowa z okazji 40-lecia pracy naukowej Profesora Józefa Krukowskiego*, red. A. Dębiński, K. Orzeszyna, M. Sitarz, Lublin 2004, s. 679 i nast.; zob. także A. Janiak, *Przywileje bankowe w prawie polskim*, Kraków 2003, s. 29 i nast.

² Tak SN m.in. w uchwale z dnia 15 września 2004 r. w sprawie III CZP 44/04 (zbiór *Supremus*); A. Rychter, *Czy bank może wystawić b.t.e. przeciwko spadkobiercy kredytobiorcy?* Prawo Bankowe 2003, nr 1, s. 95 i nast.; tenże, *Bte – zakres podmiotowy – czy b.t.e. może być wystawiony przeciwko kilku osobom*, Prawo Bankowe 2003, nr 10, s. 82 i nast.; M. Muliński, *Nadanie klauzuli wykonalności b.t.e. po nowelizacji Prawa bankowego i K.p.c.*, Prawo Bankowe 2004, nr 12, s. 45 i nast.; M. Olczyk, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, t. II, red. F. Zoll, Kraków 2005, s. 130.

³ Zob.: M. Bączyk, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, pod red. E. Fojcik-Mastalskiej, wyd. 2, Warszawa 2002, s. 389.

nadaje tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności na wniosek wierzyciela⁴. Artykuł 96 ust. 3 pr. bank., z czym należy się zgodzić, pozostawia z kolei bankom wybór, czy wystawić jeden czy też więcej bankowych tytułów egzekucyjnych. Celem tej normy jest usprawnienie egzekucji na rzecz banku, przy jednoczesnym zapewnieniu dłużnikowi ochrony w ramach postępowania klauzulowego. Każdy kolejny bankowy tytuł egzekucyjny musi spełniać wymogi oraz do każdego kolejnego tytułu egzekucyjnego bank powinien złożyć osobny wniosek o nadanie klauzuli wykonalności. Warto też odnotować pogląd E. Kryńskiego, który dostrzega zbędność regulacji art. 96 ust. 3 pr. bank. i postuluje stosowanie w pełnym zakresie art. 793 k.p.c., w sytuacji wystawiania kolejnych bankowych tytułów egzekucyjnych⁵.

Konieczne jest także zwrócenie uwagi na dodany na mocy noweli z dnia 2 lipca 2004 r.⁶ art. 786² § 1 i 2 k.p.c., zgodnie z którym w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu sąd bada, czy dłużnik poddał się egzekucji oraz czy roszczenie objęte tytułem wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku, wynikającej z tej czynności. Jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu.

---

⁴ Tak Z. Świeboda, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2004, s. 113.

⁵ E. Kryński, [w:] *Pravo bankowe. Komentarz*, pod red. W. Góralczyka (jr.), Warszawa 1999, s. 337. Jak podkreśla SN, przepis art. 96 ust. 3 pr. bank. jest także wyjątkowym, gdyż „określa wyjątki od zasady, że tytuł egzekucyjny wystawiony jest tylko w jednym egzemplarzu. Przepis ten nie dotyczy sytuacji, gdy tytuły egzekucyjne dotyczą różnych świadczeń lub różnych części świadczenia podzielnego”; por. uchwałę SN z dnia 7 lipca 2000 r. III CZP 27/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 3.

⁶ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804); zob. J. Janowski, *Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego, cz. III: Postępowanie egzekucyjne* (1) *Monitor Prawniczy* 2004, nr 22, s. 1017 i nast. oraz *Postępowanie egzekucyjne* (2), *Monitor Prawniczy* 2004, nr 23, s. 1067 i nast.

III. Zależność między art. 96 ust. 3 pr. bank. a art. 793 k.p.c. Ocena własna

Trzeba podkreślić, że art. 793 k.p.c. i art. 96 ust. 3 pr. bank. regulują inne sytuacje prawne.

Pierwsza norma dotyczy sytuacji, w której istnieje wystawiony tytuł wykonawczy („pochodzący od sądu”), na podstawie którego – po spełnieniu warunków – sąd, na wniosek uprawnionego, wydaje kolejne tytuły wykonawcze – nadaje klauzulę wykonalności temu samemu tytułowi egzekucyjnemu⁷. Dalsze tytuły różnią się jedynie celem, dla którego zostały wystawione, co należy uwidocznić w ich treści⁸. Przepis art. 793 k.p.c. jest konsekwencją wykształconych na gruncie prawa materialnego instytucji prawnych związanych z rozwiązywaniem problemów wynikających z wielości wierzycieli czy dłużników w aspekcie dochodzenia roszczeń⁹, zaś przepis art. 96 ust. 3 pr. bank. odnosi się do wydawania przez bank tytułów egzekucyjnych – w zależności od oceny banku – co nie oznacza, że mamy w tym przypadku do czynienia z powstaniem tytułu wykonawczego, uprawniającego do egzekucji przeciwko podmiotowi (składnikowi mienia) wskazanemu w tytule. Z tego powodu potrzebna jest odrębna norma art. 96 ust. 3 pr. bank., która dotyczy tytułów egzekucyjnych, a nie wydawania kolejnych tytułów wykonawczych (co oznacza, że nie jest to przepis zbędny). Dopiero nadanie bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności uprawnia do wszczęcia egzekucji i dopiero wtedy można postawić pytanie, czy możliwe jest dla tak uzyskanego tytułu stosowanie art. 793 k.p.c.

Wydaje się, że możliwe są dwa podejścia. Pierwsze, zakładające, że art. 793 k.p.c. stosuje się do każdego uprawnionego żądającego wydania dalszych tytułów w tym banku¹⁰ i drugie – jak się wydaje, właściwe – uwzględniające specyfikę bankowego tytułu egzekucyjnego (regulacji prawa

---

⁷ Zob. A. Marciniak, *Podstawa egzekucji sądowej (tytuł wykonawczy)*, Łódź 1991, s. 172 i nast.

⁸ Tamże, s. 174.

⁹ Tamże, s. 179.

¹⁰ Na temat art. 793 k.p.c. patrz ponadto: J. Gudowski, *K.P.C. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, t. II, Warszawa 1998, s. 1225; W. Siedlecki, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. Z. Resicha i W. Siedleckiego, wyd. 2, t. II, Warszawa 1976, s. 1127.

bankowego) jako szczególną, upoważniającą bank do wystawiania wielu takich tytułów, które jednak za każdym razem powinny podlegać ocenie sądu, nadającego im klauzulę wykonalności. Wynika to także z faktu, że bank wystawia za każdym razem tytuł egzekucyjny, który musi być opatrzony klauzulą wykonalności. Zabezpiecza to obrót prawny i daje zobowiązanemu możliwość przedstawienia swoich racji (prawo do wysłuchania). Usuwa też problem związany z możliwością uzyskania przez bank kilku tytułów wykonawczych na podstawie jednego tytułu egzekucyjnego (na podstawie art. 793 k.p.c., który sam wprowadza wyjątek od zasady jednego tytułu wykonawczego) oraz wystawienia kilku tytułów egzekucyjnych, które zaopatrzone w klauzulę wykonalności mogłyby być podstawą egzekucji przeciwko temu samemu podmiotowi. Stąd też wniosek, że wyjątkowe uprawnienie banków, zawarte w art. 96 pr. bank., wyłącza możliwość stosowania do bankowego tytułu egzekucyjnego art. 793 k.p.c.

IV. Przejęcie banku, wystawcy bankowego tytułu egzekucyjnego, a uprawnienia w tym zakresie banku przejmującego

Pomocną dla próby rozstrzygnięcia kolejnych wątpliwości związanych z bankowym tytułem egzekucyjnym w sytuacji przejęcia banku, na podstawie art. 147 i nast. pr. bank., będzie analiza rozważań zawartych w orzecznictwie.

W uchwale z dnia 11 października 2001 r. III CZP 45/01¹¹ Sąd Najwyższy zawarł tezę zakładającą, że tytułowi wykonawczemu wystawionemu w trybie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.), który był podstawą egzekucji administracyjnej umorzonej przed dniem 1 stycznia 1998 r. z powodu jej bezskuteczności, sąd może nadać po tej dacie klauzulę wykonalności, jeżeli tytuł ten spełnia wymagania przewidziane w art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe. **W takim wypadku dopuszczalne jest także nadanie klauzuli wykonalności na rzecz banku, który przed dniem 1 stycznia 1998 r. stał się następcą ogólnym wystawcy tytułu.**

---

¹¹ OSNC 2002, nr 6, poz. 73.

Sąd Najwyższy argumentował, że w rozpoznawanej sprawie z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi wykonawczemu wystąpił ogólny następca prawny banku – wystawcy tytułu, przy czym następstwo prawne nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1998 r. Obecnie nie istnieją przeszkody prawne w zakresie nadania klauzuli wykonalności wspomnianemu tytułowi. Sąd Najwyższy uznał za trafny dominujący w piśmiennictwie pogląd, zgodnie z którym do bankowych tytułów egzekucyjnych mogą mieć zastosowanie ogólne przepisy dotyczące tytułów egzekucyjnych, w tym postanowienia art. 788-789 k.p.c., nawet jeżeli w prawie bankowym z 1997 r. brak wyraźnego odesłania do tych przepisów. Nieusprawiedliwione byłoby z pewnością twierdzenie, że przepis art. 98 ust. 2 pr. bank. z 1997 r. stanowi *lex specialis* w stosunku do przepisów art. 788-789 k.p.c. i tym samym wyłącza ich zastosowanie w pełnym zakresie w odniesieniu do bankowych tytułów egzekucyjnych. O ile istotnie mogą pojawić się pewne wątpliwości interpretacyjne w zakresie relacji prawnej przepisu art. 98 ust. 2 pr. bank. z 1997 r. i art. 788-789 k.p.c., o tyle dotyczyć mogą one przede wszystkim konsekwencji zmian po stronie zobowiązanej po wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego (art. 788 § 1 k.p.c.) lub po dokonaniu czynności bankowej (art. 98 ust. 2 pr. bank. z 1997 r.). **W przypadku sukcesji po stronie uprawnionej (banku) nie ma przeszkód w zakresie zastosowania reguł przewidzianych w art. 788-789 k.p.c.**

Następca prawny wstępuje w sytuację prawną banku-poprzednika ze wszystkimi wynikającymi z tego następstwa konsekwencjami prawnymi. Staje się też wierzycielem w zakresie uprawnień, które wynikały z czynności bankowej, dokonanej przez poprzednika prawnego z dłużnikiem. Powinien być zatem traktowany jako bezpośredni wierzyciel takiego dłużnika w rozumieniu przepisów art. 97 ust. 1 pr. bank. z 1997 r. Sąd Najwyższy skonstatował, że jeżeli wierzytelność przeszła na bank-następcę ogólnego po wystawieniu przez bank-poprzednika prawnego bankowego tytułu egzekucyjnego, następca prawny mógłby żądać nadania takiemu tytułowi klauzuli wykonalności na swoją rzecz (art. 788 k.p.c.).

Biorąc pod uwagę powyższe założenia, można przyjąć, że bank przejmujący jako następca prawny banku, który wystawił bankowy tytuł egzekucyjny, może skorzystać z uprawnień wynikających z art. 788 k.p.c. (gdyż przejście banku następuje, zgodnie z art. 147 ust. 1 oraz 149 pr.

bank., na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Bankowego – dokumentu urzędowego) bądź też wystawić kolejne tytuły egzekucyjne na podstawie art. 96 pr. bank.

Zapratywanie co do możliwości stosowania w omawianej sytuacji art. 788 k.p.c. wynika także z tezy i uzasadnienia uchwały SN z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie III CZP 9/04¹², zgodnie z którą „niedopuszczalne jest nadanie na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. klauzuli wykonalności na rzecz niebędącego bankiem nabywcy wierzytelności objętej bankowym tytułem egzekucyjnym, także po zaopatrzeniu go w sądową klauzulę wykonalności”. W uzasadnieniu ww. orzeczenia SN podkreślił między innymi, że za trafny należy uznać pogląd, zgodnie z którym do bankowych tytułów egzekucyjnych mogą mieć w zasadzie zastosowanie ogólne przepisy dotyczące tytułów egzekucyjnych, w tym postanowienia art. 788-789 k.p.c.¹³ Oznacza to, że przepis art. 788 § 1 k.p.c. winien być w zasadzie brany pod uwagę także w odniesieniu do każdego tytułu egzekucyjnego w razie zmiany podmiotowej, zachodzącej po stronie wierzyciela. W przepisie art. 788 § 1 k.p.c. nie doszło do zróżnicowania w żaden sposób odpowiednich kategorii tytułów egzekucyjnych. Należałoby mieć jednak na uwadze prawne ukształtowanie bankowego tytułu egzekucyjnego, przewidziane w art. 96-98 pr. bank. z 1997 r. oraz zasadniczy cel uproszczonego sposobu dochodzenia należności instytucji bankowych w sytuacji, w której bankowy tytuł egzekucyjny miałby być podstawą dochodzenia wierzytelności nabytej od banku przez podmiot niebankowy.

W piśmiennictwie i orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje trafne przekonanie, podkreśla SN, że podobnie jak bankowy tytuł wykonawczy (przewidziany w prawie bankowym z 1989 r.), także bankowy tytuł egzekucyjny (art. 96-98 pr. bank. z 1997 r.) stanowi w istocie ustawowy przywilej banków, polegający na ułatwianiu im dochodzenia swoich wierzytelności wynikających z dokonywanych czynności bankowych (bankowych stosunków obligacyjnych)¹⁴. Można stwierdzić, że chodzi

---

¹² OSNC 2005, nr 6, poz. 98, za: Prawo Bankowe 2004, nr 12, s. 17.

¹³ Por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2001 r. III CZP 45/01, OSNC 2002, nr 6, poz. 73, s. 11-12.

¹⁴ Por. np. uchwała z dnia 18 kwietnia 1996 r. i powołane w niej rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, ostatnio uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2004 r. III CZP 48/03, niepubl.

tu o przywilej kwalifikowany (przyznany tylko instytucjom bankowym w rozumieniu prawa bankowego) i wyjątkowy w obrocie cywilnoprawnym, ponieważ dochodzenie wierzytelności cywilnoprawnych następuje z reguły przy zastosowaniu sądowego postępowania rozpoznawczego. Tylko wyjątkowo – poza bankami – ustawodawca przyznaje niektórym podmiotom (z różnych powodów) możliwość uproszczonego dochodzenia własnych wierzytelności cywilnoprawnych (np. Skarbowi Państwa, Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu).

Nie bez racji, podkreśla Sąd Najwyższy, stwierdzono zatem w uzasadnieniu uchwały z dnia 18 kwietnia 1996 r., że umożliwienie nadawania klauzuli wykonalności bankowym tytułom wykonawczym (obecnie bankowym tytułom egzekucyjnym) na podstawie art. 788 § 1 k.p.c. na rzecz nabywcy wierzytelności bankowej, stwierdzonej tym tytułem, oznaczałoby w rzeczywistości rozszerzenie przywileju przyznanego tylko bankom na wszystkich nabywców takiej wierzytelności. Byłoby to oczywiście nie do pogodzenia z kwalifikowanym i wyjątkowym charakterem omawianego przywileju. Można by zatem stwierdzić, że w omawianym zakresie przepisy art. 96-97 pr. bank. z 1997 r. ze względu na swój charakter stanowią *lex specialis* w stosunku do przepisu art. 788 § 1 k.p.c. Na podstawie wystawionego bankowego tytułu egzekucyjnego mogłaby być prowadzona jedynie egzekucja wierzytelności bankowej, i tylko na rzecz banku, po skutecznym wystąpieniu przez ten bank o nadanie na jego rzecz sądowej klauzuli wykonalności (art. 97 pr. bank. z 1997 r.).

Oznacza to, że Sąd Najwyższy nie wyklucza możliwości stosowania art. 788 k.p.c. w sytuacji przejęcia banku przez inny bank – jedynie przy przelewie wierzytelności bankowej na inny bank.

Należy też zauważyć, że bank przejmujący, który „wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki banku przejmowanego” (art. 149 ust. 1 pr. bank.), może także korzystać ze środków prawnych dostępnych na etapie postępowania (np. cywilnego), którego uczestnikiem był bank przejęty, według ogólnych zasad następstwa procesowego.

V. Uwagi końcowe

Jak wskazano wyżej, judykatura i doktryna powszechnie przyjmują wyjątkowość regulacji art. 793 k.p.c., umożliwiających funkcjonowanie

w obrocie więcej niż jednego tytułu wykonawczego. Przy takim założeniu systemowym należy wyklądać wskazane normy restrykcyjnie, stąd też należy przyjąć, że wystawianie kolejnych bankowych tytułów egzekucyjnych jest w sposób pełny uregulowane w prawie bankowym, co wyłącza możliwość posilkowania się przepisami kodeksu postępowania cywilnego.

Niemniej jednak, w przypadku przejęcia banku przez inny bank możliwe jest stosowanie art. 788 k.p.c., ponieważ następuje tu przejście uprawnień do wystawienia czy realizacji wystawionego już bankowego tytułu egzekucyjnego, co umożliwi nadanie przez sąd klauzuli wykonalności na rzecz banku przejmującego.